

SAKLIGHET OCH ALLSIDIGHET

”Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. När värderingar redovisas, ska det alltid klart framgå vem det är som står för dem.”

[Cy 11 under rubriken Skolans värdegrund och uppgifter]

login, så har det skett en tydlig glidning de senaste decennierna mot en allt större acceptans för katastrofiska händelser som präglat jordens geologi, till exempel i form av större meteoritnedslag och vulkanutbrott. En enskild händelse som bidragit är det som skedde i samband med vulkanen Mount Saint Helens utbrott i början av 1980-talet, vars konsekvenser du kan läsa mer om i det här numret av Genesis. Idag präglas de geologiska vetenskaperna av en kombination av klassisk uniformism med enstaka katastrofiska inslag, med få undantag i förhållandevis lokal skala, något som brukar gå under namnet *aktualism*.³ Trenden inom geologin är alltså rent historiskt lite parallell till tendenserna inom biologin. Syndafloed (katastrofism) via uniformism (inga katastrofiska inslag alls) till aktualism (viss katastrofism). Ännu har inte pendeln svängt helt och hållet, men trenden är tydlig just på grund av att evidensen pekar i den riktningen.

Jämfört med för några decennier sedan torde det alltså inte vara alls lika kontroversiellt att i dagsläget förorda en storskalig katastrofism, även om det (ännu) inte är mainstream inom geologin. Skulle det då vara i enlighet med skolans styrdokument att en naturkunskapslärare på gymnasiet berättar

för sina elever att man själv anser att en global översvämning förklarar en rad geologiska fenomen bättre än både uniformism och aktualism, som t ex bildandet av många sedimentära berglager av kontinental utbredning, de oerhörda mängder av fossil som de innehåller och till synes färskas dinosaurievävnader?

Ja, rimligen i samma mån som att en biologilärare personligen kan betvivla den traditionella neodarwinistiska synen på mutationer och naturligt urval till förmån för exempelvis Eva Jablonkas ny-lamarckism, och motivera det för eleverna. Det förutsätter givetvis att man som lärare i båda fallen betonar att dessa synsätt (ännu) inte är helt och hållet mainstream inom naturvetenskapen. Det borde inte råda någon tvekan om att detta är andemeningen i de övergripande formuleringar som finns att läsa i gymnasiets läroplanen (se citatet härintill).

Idag finns det dessvärre tendenser till att politisk korrekthet i praktiken är överordnad läroplanens formuleringar om saklighet och allsidighet. Skolinspektionen har vid flera tillfällen gått oproportionerligt hårt åt kristna skolor som ansträngt sig för att få till en saklig och balanserad ursprungsundervisning. Vi har för avsikt att i ett kommande nummer av Genesis belägga detta med en längre artikel som beskriver dessa myndigheters agerande i ett konkret fall.

Är då en lärare fri att inför sina elever bekänna och motivera sin åsikt att jorden en gång utsatts för en global översvämning? Eller att likt Eva Jablonka och många andra sekulära biologer uttrycka sina tvivel på att mutationer och naturligt urval kan förklara livets mångfald?

Ja säger både läroplanen och den vetenskapliga evidensen. Nej säger Skolinspektionen.

Det här betyder i praktiken att man som lärare och rektor behöver förhålla sig till om undervisningen ska vara saklig och allsidig och i enlighet med läroplanens andemening, eller om man ska slippa kritik vid en skolinspektion och därmed undanhålla eleverna viktiga perspektiv på verkligheten. Så ska det naturligtvis inte behöva vara. Det här är en svår och viktig fråga som vi får anledning att återkomma till.

/Redaktionen

1. Motsvarande tendenser finns för *Homo erectus*, vilket vi skrev om i nr 1- 2020 på s 29. (<https://genesis.nu/tidning/tidigare-nummer/genesis-2020-1/> eller kortare: krymp.nu/2GZ)
2. Se t ex [https://www.cell.com/trends/ecology-evolution/fulltext/S0169-5347\(98\)01344-5](https://www.cell.com/trends/ecology-evolution/fulltext/S0169-5347(98)01344-5) (kortare: <https://krymp.nu/2GX>) https://www.academia.edu/36951129/Soft_inheritance_challenging_the_modern_synthesis (kortare: krymp.nu/2GY)
3. När det gäller definitionen av begreppet aktualism – se not 1 i artikeln om dateringsmetoder på sidan 55.

Att tänka tvärt om

Har du varit med om att diskutera någonting med dina kompisar och ni alla har tyckt ungefär likadant? Det har du säkert. Det kan vara ganska mysigt när alla håller med varandra och man "bekräftar varandra" (ger varandra "cred") genom att hålla med och säga saker som "javisst", "men absolut" och liknande. Fast ibland om det är många som tycker samma sak och man själv inte gör det, kan det ibland vara svårt att säga att man har en annan uppfattning (det beror förstås jättemycket på hurdan man är till sin personlighet). I sådana fall kanske man håller med de andra fast man egentligen inte gör det innerst inne, och sen går man hem och känner sig lite skamsen för att man inte vågade säga vad man egentligen tyckte. Andra gånger tycker man verkligen samma som de andra och då går man därifrån och känner sig ännu mer säker på vad man tycker, för de andra tyckte ju samma som man själv. Då händer det ibland att man kan börja tycka att någon som har en annan uppfattning är lite konstig eller osmart.

Det är ingen skillnad på ungdomar och vuxna när det gäller det här; man måste ha en ganska bra självkänsla för att inte falla för grupptricket. Det gäller även på "högre nivå", som till exempel bland forskare. Man tycker att man har kommit på en bra teori och blir glad när andra håller med, och kan bli lite sur på andra forskare som inte tycker samma utan kritiserar ens teori. Det blir på något sätt som att teorin blir en del av en själv, så att när någon kritiserar teorin så tar man det personligt och känner sig lite kränkt. Så ska det naturligtvis inte vara i ►

